

ACTIEPROGRAMMA DUURZAAMHEID 2017 TEN BOER

De Visie Duurzaamheid 2016-2019 is begin 2016 vastgesteld en vormt samen met het energiebeleid, zoals opgenomen in het Bestuursakkoord 2014-2018, het uitgangspunt voor de jaarlijkse Actieprogramma's Duurzaamheid. Dit Actieprogramma Duurzaamheid 2017 is dan ook daar op gebaseerd.

LEESWIJZER

Duurzame energie en energiebesparing

1. Duurzame energie

Zonne-energie	3
Windenergie	4
Biomassa	4
Warmte	5

2. Energiebesparing

Gemeentelijk vastgoed	5
Gebouwde omgeving	6
Bedrijven en duurzaam ondernemen	7

Duurzaamheid in de overige werkvelden van de gemeente

Voedsel en plattelandseconomie	8
Duurzame mobiliteit	8
Natuur en ecologie	10
Sociale duurzaamheid	11
Afval en grondstoffen	12
Woldwijk, proeftuin van duurzaamheid	12

Actieprogramma

Thema	Wat wordt in 2017 uitgevoerd?
Duurzame energie: Zon	
<p>Gemeentehuis, gebouw buitendienst en Tiggelhal Nadere uitwerking van kosten en baten voor het plaatsen van zonnepanelen.</p>	<p>We bekijken begin 2017 of het zinvol is om deze gebouwen nog van zonnepanelen te voorzien, aangezien de toekomst van de gemeentelijke gebouwen op dit moment nog niet duidelijk is.</p>
<p>Bestaande woningen De aanschaf van zonnepanelen stimuleren en faciliteren. Wij bevorderen dat lokale initiatieven zoals Grunneger Power in Ten Boer kunnen worden uitgebreid en dat aantrekkelijke projecten voor de aanschaf van zonnepanelen onder de aandacht van onze inwoners worden gebracht.</p> <p>Stimuleren en faciliteren van collectieve, grootschalige projecten zonnepanelen op andermans eigendom. De ontwikkelingen op dit gebied actief blijven volgen en waar mogelijk faciliteren.</p>	<p>Mede door de waardevermeerderingsregeling is het aantal zonnepanelen in Ten Boer het afgelopen jaar meer dan verdubbeld. Een investering in zonnepanelen is ook voor particulieren zonder aardbevingsschade aantrekkelijk en verdient zich vaak al na 7 jaar terug. Wij ondersteunen nieuwe Initiatieven van inwoners en faciliteren waar mogelijk. De lokale energie-coöperatie Grunneger Power is ook in de gemeente Ten Boer actief en met de website www.groningenwoontslim.nl voor inwoners van de gemeente Ten Boer beschikbaar.</p> <p>We bekijken dergelijke initiatieven zorgvuldig en stellen in 2017 beleidskaders op, binnen welke (ruimtelijke) voorwaarden zonneparken gerealiseerd kunnen worden. Onderdeel van de mogelijkheden die in het kader van Woldwijk onderzocht worden, is het ontwikkelen van een zonnepark om de inwoners van Ten Boer te voorzien van duurzame energie. De SDE+ leverings-subsidie van 2017 biedt wederom kansen om een zonnepark financieel rendabel te krijgen.</p>
Duurzame energie: Wind	
<p>Stimuleren plaatsing kleine windturbines Kleine windturbines zijn middels een SDE+ subsidie lucratief en zijn een goede aanvulling op zonnepanelen. Bovendien kunnen veel kleine windturbines uiteindelijk een substantiële bijdrage leveren aan het halen van de doelstelling van de gemeente Ten Boer om in 2035 energieneutraal te zijn.</p>	<p>Het Provinciaal Omgevingsplan staat kleine windturbines tot 15 meter toe. Het bestemmingsplan 'buitengebied' maakt onder voorwaarden de plaatsing van kleine windturbines mogelijk. We bevorderen dat bedrijven en bewoners in het buitengebied (naast zonnepanelen) een kleine windturbine plaatsen voor opwekking op eigen terrein en voor eigen gebruik. Inmiddels zijn de eerste drie kleine windturbines geplaatst nabij Woltersum en is er vergunning verleend voor twee bij Thesinge.</p>

Thema	Wat wordt in 2017 uitgevoerd?
<p>Grootschalige windmolens Onderzoek naar mogelijkheden voor het plaatsen van grote windturbines binnen de gemeente om Ten Boer versneld energieneutraal te maken. Het nieuwe college van de provincie wil (duurzame) energieleverancier van Nederland blijven en wil nieuwe duurzame energie-initiatieven meer ruimte bieden. We willen in samenwerking met de gemeente Groningen en de provincie Groningen onderzoeken of plaatsing van een aantal windturbines in de gemeente Ten Boer haalbaar is.</p>	<p>In 2017 stellen wij een Plan van aanpak op dat wij samen met de gemeenteraad tot stand brengen. In dit Plan van aanpak is veel aandacht voor de hiervoor benoemde zaken alsmede een participatief en communicatief proces met onze bewoners om zo de mogelijkheden in de gemeente Ten Boer verder te verkennen</p> <p>Wij stellen de uitdrukkelijke randvoorwaarde dat een deel van de winst 'onder de molen' belandt. Dat wil zeggen dat de gemeenschap en omwonenden direct profiteren van een windturbine. Met de opbrengsten kunnen lokale voorzieningen wellicht op peil worden gehouden. Omdat windturbines een gevoelig onderwerp zijn, starten we vroeg en zorgvuldig met dit proces</p>
<p>Duurzame Energie: Biomassa</p>	
<p>Biomassaverwerking, anders dan vergisting Hieronder valt bijvoorbeeld het gebruik van snoeihout t.b.v. energievoorziening, zoals uitgebalanceerde installaties voor het gebruik van houtsnippers en pellets, maar ook biomassa als grondstof voor producten. We willen attent blijven op nieuwe initiatieven en indien toepassing in de gemeente aan de orde is, serieus overwegen hiervan gebruik te maken.</p>	<p>We blijven de ontwikkelingen met belangstelling volgen.</p>
<p>Duurzame Energie: Warmte</p>	
<p>Samenwerking in de waterketen van de gemeentes Groningen, Ten Boer en Haren. Afgesproken is dat naast kostenbesparing o.a. ook duurzaamheid een doelstelling is in de samenwerking.</p>	<p>Er is in 2016 een gesprek geweest tussen de gemeente en het waterschap. Voor de korte termijn levert dat geen concrete projecten op maar afgesproken is dat met enige regelmaat bekeken wordt of zich kansen voordoen. Er is sprake van een gedeelde ambitie.</p>
<p>Energiebesparing: Gemeentelijk vastgoed</p>	
<p>Gemeentehuis en gebouw van de buitendienst Onderzoeken welke mogelijkheden tot energiebesparing en duurzame energie het meest effectief zijn.</p>	<p>Binnen het Meerjaren Investerings- en Onderhoudsprogramma staan voor 2017 geen energiebesparende maatregelen gepland. We bekijken begin 2017 of het zinvol is om voor deze gebouwen alsnog energiebesparende maatregelen te treffen, aangezien de toekomst van de gemeentelijke gebouwen op dit moment nog niet duidelijk is.</p>

Thema	Wat wordt in 2017 uitgevoerd?
<p>Zwembad Ten Boer Het verkennen van het gebruik maken van een toerentalregeling op de waterpompen gedurende de uren dat het zwembad niet geopend is, en bij de luchtbehandeling van het hoofdgebouw gedurende dezelfde uren. Daarbij bezien of de terugverdientijd de investering rechtvaardigt. Als dat positief uitpakt, wordt een voorstel voor deze maatregelen voorgelegd aan de gemeenteraad opgenomen in het MIOP (Meerjaren Investerings- en Onderhoudsplan).</p>	<p>Het gemeentelijk zwembad verzelfstandigt per 2017. De gemeente betaalt de kosten van een energiebesparingsonderzoek, maar het is aan de nieuwe Stichting om wel of niet energiebesparende maatregelen uit te voeren.</p>
Energiebesparing: Gebouwde omgeving	
<p>Woningcorporaties Overleggen met Woningcorporatie Wierden en Borgen over energiebesparing in hun huurwoningen. E.e.a. is meegenomen in de prestatieafspraken die eind 2016 zijn gemaakt met Wierden en Borgen en Woonzorg Nederland.</p>	<p>Wierden en Borgen maakt de energie-index van haar woningvoorraad in 2017 inzichtelijk en neemt de gemeente mee in haar verbetervoornemens om in 2017 en 2018 op energiegebied te komen tot minimaal label C of minstens twee labelstappen te verbeteren. Wierden en Borgen geeft een overzicht van het investeringsprogramma per jaar. Bij achterstand of afwijkingen licht zij toe waarom dat zo is. Woningverduurzaming koppelen we aan de opgave aardbevingen (31 woningen Ten Post). Het versterkingsprogramma en de gebiedsaanpak van de NCG hebben invloed op het tempo waarin Wierden en Borgen het resultaat kan behalen. Woonzorg Nederland neemt de gemeente in 2017 mee in haar investeringsprogramma om haar bezit in 2025 op energiegebied gemiddeld op label B te hebben. Corporaties verkopen geen woningen die niet versterkt of verduurzaamd zijn.</p>
<p>Bestaande particuliere woningen Het benutten van bestaande subsidieregelingen die de gemeente Groningen ook benut. Dit faciliteren door bekendheid aan de regelingen te geven via een website</p> <p>Met communicatie de inzet ondersteunen van lokale bedrijven om toe te treden tot consortia die werken vanuit de SLIM-regeling of om een nieuw consortium te vormen. De gemeente Ten Boer neemt deel aan het ondersteunings-programma Energie van de VNG waarbij iedere gemeente in de provincie Groningen beschikt over een energieloket.</p> <p>Het faciliteren van het geven van informatie over energiebesparing.</p>	<p>Op de website van Energieloket Groningen is alle informatie te vinden over subsidies, ook in relatie tot aardbevingsschade, zie https://www.energieloket-groningen.nl/</p> <p>Het Energieloket Groningen is van en voor alle gemeenten in de provincie Groningen. Hiervoor is een consortium in het leven geroepen waarbij Natuur- en Milieufederatie Groningen, Uneto-VNI, Bouwend Nederland, KUUB, KAW en SLIM Wonen betrokken zijn. Voor het oprichten en in stand houden van het loket is een bedrag beschikbaar gesteld vanuit het rijk. Ook voor 2017 wordt een bedrag vanuit het rijk beschikbaar gesteld, maar ook de gemeenten zullen een bijdrage moeten leveren. De hoogte van dit bedrag is momenteel nog niet bekend.</p> <p>Op de gemeentewebsite staat een link naar het Energieloket. Met communicatieprogramma's worden inwoners geattendeerd op het bestaan en de mogelijkheden van het Energieloket. In 2017 wordt door het Energieloket Groningen een grootschalige inkoop georganiseerd van spouwmuur- en vloerisolatiemiddelen. Hier kunnen ook de inwoners van de gemeente Ten</p>

Thema	Wat wordt in 2017 uitgevoerd?
	Boer aan meedoen. Meer specifieke informatie komt zo spoedig mogelijk beschikbaar op www.energieloket-groningen.nl/gemeente/ten-boer/ .
Energiebesparing: Bedrijven en duurzaam ondernemen	
<p>Bedrijven en duurzaam ondernemen Eén van de afspraken uit het Energieakkoord betreft het meer prioriteit geven aan de handhaving van energie-besparingsmaatregelen bij bedrijven. Er zal een inventarisatie van het bedrijvenbestand op het gebied van energiebesparing worden gemaakt: Aan de hand van deze gegevens wordt een Plan van aanpak Energiebesparing bedrijven opgesteld.</p>	<p>Er wordt geen vervolg gegeven aan de pilot Energiebesparing bij bedrijven in de gemeente Leek. Er is geen budget voor uitrol over de provincie. In 2016 is wel een Meerjarenaanpak Handhaving en Energiebesparing bij bedrijven opgesteld. Daarbinnen is in 2016 gestart met het opstellen van een overzicht van het energieverbruik van alle bedrijven in Ten Boer en een overzicht van de wettelijke verplichtingen die van toepassing zijn. Zodra dit af is worden de bedrijven als volgt benaderd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kleinverbruikers: voorlichting geven en wijzen op zorgplicht. - Gemiddelde verbruikers: toepassing maatregelenlijsten Energiebesparing en wijzen op zorgplicht. <p>Grootverbruikers: van hen wordt een verplicht onderzoek Energiebesparing gevraagd indien aannemelijk is dat bepaalde maatregelen binnen 5 jaar terugverdiend kunnen worden.</p>
<p>Er wordt een project Energiebesparing in de zorgsector uitgevoerd. Afhankelijk van het energieverbruik worden bedrijven eerst stimulerend benaderd. Daarna wordt de inzet regulerend.</p>	<p>In het kader van de Europese regeling energie efficiëntie (EED) zijn grote ondernemingen verplicht om iedere 4 jaar voor al hun vestigingen audits uit te voeren op het gebied van energiebesparing en vervoermanagement. De zorginstellingen in Ten Boer vallen daar ook onder en worden hier op aangesproken.</p>
<p>Prijsvraag Duurzaam ondernemen</p>	<p>Het streven is om ook in oktober 2017 weer de Prijsvraag Duurzaamste Ondernemer te organiseren vanuit de werkgroep Fair Trade, in samenhang met de Duurzaamheidsweek.</p>
Voedselstrategie en plattelandseconomie	
<p>De voorkeur voor lokale producten is de laatste jaren sterk toegenomen. Zowel wat betreft voedsel als recreatieve & culturele initiatieven van het platteland.</p>	<p>We gaan onderzoeken wat er in de gemeente gebeurt op het gebied van streekproducten en de afzetkansen daarvoor in de eigen regio.</p>

Thema	Wat wordt in 2017 uitgevoerd?
Duurzame mobiliteit	
Stimuleren fietsgebruik en elektrisch vervoer Aanleg van een recreatief fietspad door het Dijkpark van Woltersum naar Garmerwolde.	Het Waterschap legt het fietspad aan. Ten Boer verzorgt het proces en begeleiding van de aansluiting van het fietspad in Woltersum. De uitvoering volgt op de werkzaamheden van het Waterschap en is per 1 januari 2019 gereed.
Stimuleren zero emission vervoer.	We willen meer openbare laadpalen realiseren voor bewoners of bedrijven die hiervoor op eigen terrein geen gelegenheid hebben. Dit doen we samen met het bedrijf Allego. Daartoe is door hen een website opgezet waar bewoners of bedrijven een aanvraag voor kunnen indienen: https://openbaarladen.nl/ten-boer Voor de nieuwe aanbesteding Publiek Vervoer zetten we hoog in op alternatieve brandstoffen/aandrijfliijnen en streven we naar zero emission voertuigen.
Stimuleren openbaar vervoer Verbetering van de busverbinding van Ten Boer met Groningen (voorzieningen en dienstregeling). Optimaliseren van de kwaliteit van de bushaltes (Halte kwaliteitsplan uitvoeren), inclusief goede stallingsmogelijkheden.	Binnen het provinciale project 'Verbetering doorstroming N360' worden ook verbeteringen voor het openbaar vervoer meegenomen. Onderdeel hiervan zijn de aanleg Keerlus Ruischerbrug voor een soepele overstap van lijn Qlink 6 op lijn 3 en het veilig en toegankelijk maken van het haltepaar Dijkshorn. Deze werkzaamheden zijn allemaal in 2016 afgerond. Vanaf 11 december 2016 is Q-link 6 gaan rijden. De meeste provinciale haltes langs de N360 zijn voorzien van goede fietsstallingsmogelijkheden. In 2017 wordt een uitbreiding van de fietsenstalling bij de Boltbrug gerealiseerd. De gemeentelijke bushaltes in het buitengebied zijn goed toegankelijk gemaakt. In 2017 komt er een rotonde bij Ten Post, wordt de halte richting Appingedam tegenover de huidige halte richting Groningen gelegd en worden de haltes verlengd en verbeterd.

Thema	Wat wordt in 2017 uitgevoerd?
Natuur en ecologie	
<p>Openbare verlichting wordt beperkt waar dat kan, en alternatieven, zoals LED-verlichting of aanwezigheidsdetectie worden, waar mogelijk, toegepast.</p> <p>Verstandig omgaan met licht en duisternis: minder licht op straat in de bebouwde kom.</p> <p>We gaan verder met het betrekken van inwoners bij onderhoud en beheer in de gemeente. Het programma waarin concreet wordt welke kwaliteit wordt nagestreefd en waarbij de inwoners dat controleren in een schouw, wordt voortgezet.</p> <p>Beeldbepalende bomen en struiken blijven behouden. Waar dit mogelijk is zonder in te boeten op leefbaarheid, kan gekozen worden voor onderhoudsarm groen.</p>	<p>Bij onderhoud wordt getoetst welke kansen er zijn voor innovatie, zoals mogelijkheden voor energiebesparing, energiezuinige armaturen en/of dimmen, in overleg met inwoners. Waar mogelijk wordt in gebieden met bijzondere ecologische waarde geen verlichting geplaatst (tenzij de veiligheid in het geding is).</p> <p>In 2016 wordt hiermee een proef gehouden in Thesinge (maart en november). Na evaluatie in 2017 zal bekeken worden of dit op meer plaatsen kan worden toegepast.</p> <p>In 2016 hebben schouwen plaatsgevonden in Ten Boer en Thesinge. Actieve werving van nieuwe vrijwilligers en uitbreiding van de BORG-schouw vindt in 2017 plaats middels de Vereniging van Dorpsbelangen. In 2017 wordt binnen de gemeente Groningen een methode ontwikkeld om jaarlijks de ecologische waarde van groen te 'toetsen', aanvullend op de schouw door bewoners. Vanaf 2018 zal dan ook in Ten Boer met deze methode gewerkt worden.</p> <p>We informeren inwoners over de beheerkeuzes die gemaakt worden en waarom. Op plekken waar dit in 2017 speelt, wordt actief gecommuniceerd met een brief of een folder aangevuld met bijeenkomsten naar behoefte.</p>
<p>Binnen de gemeente zal worden onderzocht waar ecologische waarden liggen, zowel binnen het groen van de gemeente als binnen de "Visie Dijkpark Ten Boer" om het beheer hierop aan te kunnen passen.</p>	<p>Door middel van inventarisatie wordt de waarde en potentie van de groenstructuren binnen de gemeente vastgelegd. Tevens wordt gekeken naar gericht beheer om bestaande waarden te behouden en te versterken. Uiteindelijk is het streven om meer te gaan aansluiten bij het doelsoortenbeleid van de gemeente Groningen en haar ecologische verbindingen. In 2017 vindt de gehele inventarisatie plaats, zodat vanaf 2018 praktisch beheer kan worden ingezet.</p>
Sociale duurzaamheid	
<p>Organiseren dat we Fair Trade Gemeente kunnen worden én blijven. Overleg met o.a. winkeliers, horeca, scholen.</p>	<p>Prolongatie van de titel Fair Trade Gemeente door behoud en uitbreiding van het aantal deelnemers en het uitvoeren van het activiteitenplan 2017. Er worden activiteiten georganiseerd op World Fair Trade Day, Roefeldag, in de Week van de Duurzaamheid en in de Fair Trade week. We sluiten aan bij acties vanuit de landelijke campagne. We geven lokaal invulling aan Wereldvoedseldag, o.a. door inzameling van voedsel voor de Voedselbank.</p>

Thema	Wat wordt in 2017 uitgevoerd?
Samenwerking met de Millenniumwerkgroep Ten Boer.	De Millenniumwerkgroep is nog in gesprek met de raad over haar voortbestaan.
Bij alle onderdelen van het duurzaamheidsbeleid is het van groot belang dat we niet alleen actie gaan ondernemen, maar ook uitdragen dat we dat doen en waarom we dat doen. Communicatie, voorlichting en educatie zijn daarom essentieel. Waar dat zinvol en mogelijk is, zullen we bij die communicatie samenwerken met de Millenniumwerkgroep.	Per onderdeel wordt communicatie en voorlichting vorm gegeven, bv. op de gemeentelijke website of met een aparte website, zoals die van het Energieloket. Daarnaast wordt op de website van Ten Boer Millenniumgemeente uitgebreid informatie gegeven over de Millenniumdoelen, Fair Trade, Duurzame energie, Repair Café's en de Duurzaamheidsweek, zie daarvoor www.millenniumtenboer.nl/ .
Bevordering van initiatieven tot een "circulaire economie".	Ook in 2017 is het Repair Café minstens 4 keer per jaar open om spullen te laten repareren.
Ten Boer is Kraanwatergemeente. Dat wil zeggen dat zij al jaren kraanwater schenkt bij vergaderingen. Dat bespaart geld en is ook beter voor het milieu.	De gemeente heeft zich aangemeld voor de actie "Stem voor kraanwater", een initiatief van Vitens, Waterbedrijf Groningen en Dunea. We willen kraanwater meer promoten, bv. door openbare tappunten te realiseren bij evenementen.
Afval en grondstoffen	
Het streven is om een zo groot mogelijk percentage van de in onze gemeente geproduceerde afvalstoffen opnieuw nuttig te gebruiken.	We breiden de voorzieningen voor afvalscheiding verder uit. Zo zullen er extra containers voor glas, papier en textiel uitgezet worden. Met inzamelaars van textiel gaan we in overleg om waar mogelijk de inzamelfrequentie van textiel aan huis te verhogen. Ook kunnen bewoners – tegelijk met het textiel – kleine elektrische apparaten gescheiden aanbieden.
Woldwijk, proeftuin van duurzaamheid	
De tijdelijke beschikbaarheid van het gebied Woldwijk levert een proeftuin op om ervaring op te doen met duurzaamheid en met nieuwe vormen van samenwerking tussen overheid en burgers. Dit krijgt vorm in initiatieven als: de teelt van biomassagewassen, opwekking van energie in collectief verband middels zonnepanelen, een natuurbelevingstuin voor bezoekers, en een lokaal weidegebied gecombineerd met een lokale voedselcoöperatie die een verbinding tussen producenten en consumenten legt.	De gemeente gaat de komende tijd in gesprek met de provincie komen tot een overeenkomst experimenteer ruimte. De coöperatieve vereniging gaat de nieuwe initiatieven presenteren en publiciteit aan het geheel geven.